

**IQTISODIY O'SISHNI RAG'BATLANTIRISH ORQALI KAMG'ALLIKNI
KAMAYTIRISH****Ne'matjonov Asadbek**

Andijon davlat texnika instituti

Iqtisodiyot yo'nalishi 3-kurs talabasi

Egamberdiyev Shavkatbek

Andijon davlat texnika instituti

Iqtisodiyot yo'nalishi 3-kurs talabasi

xAnnotatsiya. Ushbu maqola "Iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish orqali kamg'allikni kamaytirish" mavzusiga bag'ishlangan bo'lib, iqtisodiy o'sish va kamg'allik o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qiladi. Maqolada iqtisodiy o'sishning asosiy omillari, jumladan, investitsiyalar, innovatsiyalar va mehnat bozorining rivojlanishi ko'rib chiqiladi. Shuningdek, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish orqali kamg'allikni kamaytirish uchun zarur bo'lgan siyosat va strategiyalar, xususan, ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy himoya tizimlaridagi islohotlar muhokama qilinadi.

Kalit so'zlar: yalpi ichki mahsulot, real daromad, investitsiya, innovatsiya, investitsiya, mehnat bozori, kambag'allikni qisqartirish, ta'lim.

Kirish. Iqtisodiy o'sish – bu mamlakatning real yalpi ichki mahsuloti (YIM) yoki real daromadlarining o'sishi jarayonidir. Iqtisodiy o'sishni rag'batlantiruvchi asosiy omillar orasida investitsiyalar, innovatsiyalar va mehnat bozorining rivojlanishi muhim rol o'ynaydi. Ushbu omillar birgalikda iqtisodiy faoliyatni oshiradi, yangi ish o'rinlarini yaratadi va ijtimoiy farovonlikni yaxshilaydi.

Investitsiyalar iqtisodiy o'sishning eng muhim omillaridan biridir. Ular ishlab chiqarish quvvatlarini kengaytirish, yangi texnologiyalarni joriy etish va infratuzilmani rivojlantirish uchun zarurdir. Investitsiyalar ikki turga bo'linadi: davlat va xususiy investitsiyalar. Davlat investitsiyalari, odatda, infratuzilma loyihalarini moliyalashtirish uchun ishlatiladi, masalan, yo'l, ko'priq, energetika va transport tizimlari [1]. Xususiy investitsiyalar esa korxonalar tomonidan amalga oshiriladi va ular yangi mahsulotlar ishlab chiqarish yoki xizmatlar ko'rsatishni kengaytirishga qaratilgan. Investitsiyalar iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishda muhim ahamiyatga ega, chunki ular ishlab chiqarish jarayonini modernizatsiya qilish va samaradorlikni oshirishga yordam beradi. Masalan, yangi texnologiyalarni joriy etish orqali korxonalar xarajatlarni kamaytirishi va mahsulot sifatini oshirishi mumkin. Shuningdek, investitsiyalar yangi ish o'rinlarini yaratadi, bu esa aholining daromadlarini oshiradi va iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlaydi.

Innovatsiyalar iqtisodiy o'sishning yana bir muhim omili bo'lib, ular yangi g'oyalar, mahsulotlar yoki jarayonlarni ishlab chiqish va joriy etishni anglatadi. Innovatsiyalar ko'pincha ilm-fan va texnologiya sohalaridagi yutuqlar bilan bog'liq bo'ladi [2]. Innovatsion faoliyatni rag'batlantirish orqali mamlakatlar iqtisodiy raqobatbardoshligini oshirishlari mumkin. Innovatsiyalar orqali ishlab chiqarish jarayonlarini optimallashtirish, yangi bozorlarga kirish va mavjud bozorlarni kengaytirish mumkin. Misol uchun, axborot texnologiyalari sohasidagi innovatsiyalar ko'plab sohalarda ish jarayonlarini avtomatlashtirishga imkon berdi, bu esa samaradorlikni oshirdi. Innovatsiyalar shuningdek, yangi mahsulotlar va xizmatlarni yaratishga yordam beradi, bu esa iste'molchilarning ehtiyojlarini qondirishda muhimdir.

Mehnat bozori iqtisodiy o'sishda muhim rol o'ynaydi. Mehnat bozorining rivojlanishi ishchi kuchining malakasi va samaradorligini oshirish, ish o'rinlarini yaratish va mehnat sharoitlarini yaxshilash orqali amalga oshiriladi. Ta'lim va kasbiy tayyorgarlik tizimlari mehnat bozorining sifatini belgilovchi asosiy omillardir. Yaxshi ta'lim va malaka egallagan ishchilar iqtisodiyotning turli sohalarida samarali ishlay oladi. Shuningdek, mehnat bozorining rivojlanishi ijtimoiy barqarorlikni ta'minlashda ham muhimdir. Ishsizlik darajasini pasaytirish va ishchilar uchun munosib sharoitlarni yaratish orqali davlatlar ijtimoiy muammolarni hal qilishga yordam beradi. Ishchilar uchun adolatli ish haqi va mehnat sharoitlari ta'minlangan taqdirda, ularning motivatsiyasi oshadi va bu iqtisodiy o'sishni yanada kuchaytiradi.

Iqtisodiy o'sish investitsiyalar, innovatsiyalar va mehnat bozorining rivojlanishi kabi omillar bilan chambarchas bog'liqdir. Ushbu omillar birgalikda iqtisodiy faoliyatni oshiradi, yangi ish o'rinlarini yaratadi va ijtimoiy farovonlikni yaxshilaydi. Davlatlar ushbu omillarni rivojlantirishga qaratilgan siyosatlarni amalga oshirish orqali iqtisodiy o'sishni rag'batlantirishlari mumkin.

Kamg'allikni kamaytirish, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish orqali erishiladigan muhim maqsadlardan biridir. Iqtisodiy o'sish, asosan, yangi ish o'rinlarini yaratish, daromadlarni oshirish va ijtimoiy farovonlikni yaxshilashga yordam beradi [3]. Biroq, bu jarayonda ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy himoya tizimlaridagi islohotlar alohida ahamiyatga ega. Ushbu sohalardagi islohotlar kamg'allikni kamaytirish uchun zarur bo'lgan asosiy strategiyalarni o'z ichiga oladi.

Ta'lim tizimida amalga oshiriladigan islohotlar kamg'allikni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Yaxshi ta'lim olish imkoniyatlari, ayniqsa, kam ta'minlangan qatlamlar uchun, ijtimoiy ko'tarilishning kalitidir. Ta'limga kirishni kengaytirish va sifatini oshirish orqali yosh avlodni malakali ishchi kuchi sifatida tayyorlash mumkin. Birinchidan, ta'lim tizimida tenglikni ta'minlash zarur. Har bir bola, qayerda yashashidan qat'i nazar, sifatli ta'lim olish huquqiga ega bo'lishi kerak. Bu, davlat tomonidan moliyalashtiriladigan maktablar va ta'lim dasturlarini rivojlantirish orqali

amalga oshirilishi mumkin. Ikkinchidan, kasbiy ta'lim va malaka oshirish dasturlarini kengaytirish muhimdir. Bu orqali ishchilar yangi texnologiyalar va ishlab chiqarish jarayonlariga moslashishga yordam beriladi.

Sog'liqni saqlash tizimidagi islohotlar ham kamg'allikni kamaytirishda muhim ahamiyatga ega. Sog'lom aholi iqtisodiy o'sishni rag'batlantiruvchi muhim omil hisoblanadi. Sog'liqni saqlash xizmatlariga kirishni kengaytirish va ularning sifatini oshirish orqali aholi salomatligini yaxshilash mumkin. Davlat sog'liqni saqlash tizimini moliyalashtirishda faol ishtirok etishi zarur. Bu, barcha fuqarolar uchun asosiy tibbiy xizmatlarni taqdim etish imkonini beradi. Shuningdek, profilaktika va sog'lom turmush tarzini targ'ib qilish orqali kasalliklarning oldini olish mumkin. Aholining sog'lig'i yaxshi bo'lganda, ishga qabul qilish darajasi oshadi va mehnat mahsuldorligi yuqori bo'ladi.

Ijtimoiy himoya tizimlari kamg'allikni kamaytirishda yana bir muhim omil hisoblanadi. Ijtimoiy himoya dasturlari, masalan, nafaqa, subsidiyalar va yordam dasturlari orqali kam ta'minlangan qatlamlarga moliyaviy yordam ko'rsatadi. Bu dasturlar aholi farovonligini oshirishga yordam beradi va iqtisodiy o'sishni rag'batlantiradi. Ijtimoiy himoya tizimlarini takomillashtirish uchun ularning samaradorligini oshirish zarur [4]. Dasturlarni yanada shaffof va adolatli qilish orqali kam ta'minlangan qatlamlarga yanada samarali yordam ko'rsatish mumkin. Shuningdek, ijtimoiy himoya dasturlarini ish bilan bandlikka yo'naltirish zarur – masalan, ish izlovchilarga tayyorgarlik kurslari taklif qilish orqali.

Iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish orqali kamg'allikni kamaytirish uchun ta'lim, sog'liqni saqlash va ijtimoiy himoya tizimlaridagi islohotlar juda muhimdir. Ta'lim tizimida tenglikni ta'minlash va kasbiy tayyorgarlik dasturlarini rivojlantirish orqali malakali ishchi kuchini tayyorlash mumkin. Sog'liqni saqlash tizimini yaxshilash va asosiy tibbiy xizmatlarga kirishni kengaytirish aholi salomatligini oshiradi. Ijtimoiy himoya tizimlarini takomillashtirish esa kam ta'minlangan qatlamlarga samarali yordam ko'rsatishga yordam beradi. Ushbu strategiyalar birgalikda iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlaydi va kamg'allikni kamaytirishga xizmat qiladi.

Iqtisodiy o'sish, bir mamlakatning umumiy iqtisodiy faoliyatining o'sishini anglatadi va bu ko'rsatkichlar, odatda, yalpi ichki mahsulot (YIM) orqali o'lchanadi. Iqtisodiy o'sish, mamlakatlar uchun nafaqat moliyaviy barqarorlikni ta'minlash, balki ijtimoiy taraqqiyot va aholi farovonligini oshirishda ham muhim rol o'ynaydi. Ushbu jarayonda iqtisodiy o'sishning ijtimoiy va iqtisodiy ta'sirlarini, shuningdek, kamg'allikni kamaytirishdagi rolini ko'rib chiqamiz.

Iqtisodiy o'sishning ijtimoiy ta'siri keng ko'lamli va murakkabdir. Birinchidan, iqtisodiy o'sish yangi ish o'rinlarini yaratadi. Ishsizlik darajasining pasayishi aholi orasida daromadlarni oshiradi va ijtimoiy barqarorlikni ta'minlaydi. Ish bilan band bo'lgan aholi o'z oilalarini ta'minlash imkoniyatiga ega bo'ladi, bu esa ularning hayot

sifatini yaxshilaydi. Ikkinchidan, iqtisodiy o'sish ta'lim va sog'liqni saqlash sohalariga investitsiyalarni oshirishga olib keladi. Davlatlar iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish maqsadida ta'lim tizimini yaxshilash va sog'liqni saqlash xizmatlarini kengaytirishga intilishadi. Bu esa aholi salomatligini va malakali ishchi kuchini tayyorlashga yordam beradi. Natijada, jamiyatda bilimli va sog'lom insonlar ko'payadi, bu esa ijtimoiy taraqqiyotga xizmat qiladi.

Iqtisodiy o'sishning iqtisodiy ta'siri ham juda muhimdir. O'sish davomida mamlakatlar investitsiyalarni jalb qilish imkoniyatiga ega bo'ladilar. Xususiy sektor rivojlanadi, yangi texnologiyalar paydo bo'ladi va ishlab chiqarish samaradorligi oshadi. Bu esa iqtisodiyotning diversifikatsiyasiga olib keladi, ya'ni turli sohalarda rivojlanish yuz beradi. Bundan tashqari, iqtisodiy o'sish davlat byudjetiga tushumlarni oshiradi. Bu mablag'lar davlat tomonidan ijtimoiy infratuzilmani rivojlantirish, sog'liqni saqlash va ta'lim sohalarini moliyalashtirish uchun ishlatilishi mumkin. Davlatning moliyaviy resurslari ko'payishi, ijtimoiy dasturlarni kengaytirish va kamg'allikni kamaytirishga xizmat qiladi.

Iqtisodiy o'sish kamg'allikni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. O'sish jarayonida ish o'rinlari yaratilishi, daromadlarning oshishi va ijtimoiy xizmatlarning yaxshilanishi natijasida kam ta'minlangan qatlamlar uchun imkoniyatlar kengayadi. Yangi ish o'rinlari orqali aholi o'z daromadlarini oshirishi mumkin, bu esa ularning hayot sharoitlarini yaxshilaydi. Shuningdek, iqtisodiy o'sish davlat tomonidan amalga oshiriladigan ijtimoiy dasturlarga moliyaviy asos yaratadi. Davlatlar iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlash orqali kamg'allikni kamaytirishga qaratilgan dasturlarni amalga oshirish imkoniyatiga ega bo'ladi. Masalan, nafaqa tizimlarini kengaytirish, ta'lim va sog'liqni saqlash xizmatlariga kirishni yaxshilash orqali kam ta'minlangan qatlamlarga yordam beriladi. Biroq, iqtisodiy o'sishning kamg'allikni kamaytirishda samarali bo'lishi uchun uning adolatli taqsimoti muhimdir. Agar iqtisodiy o'sish faqatgina ayrim guruhlar uchun foydali bo'lsa, bu ijtimoiy tengsizlikni kuchaytirishi mumkin. Shuning uchun, davlat siyosati iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish bilan birga, ijtimoiy adolatni ham ta'minlashi zarur.

Iqtisodiy o'sish ijtimoiy va iqtisodiy ta'sirlari orqali kamg'allikni kamaytirishda muhim rol o'ynaydi. Yangi ish o'rinlari yaratish, ta'lim va sog'liqni saqlash sohalariga investitsiyalar kiritish, davlat byudjetini oshirish kabi omillar aholi farovonligini oshiradi. Biroq, iqtisodiy o'sishning ijtimoiy tenglikni ta'minlashda adolatli taqsimotini nazorat qilish zarur. Faqat shunday qilib, iqtisodiy o'sish haqiqatan ham kamg'allikni kamaytirishga xizmat qiladi va jamiyatda barqaror rivojlanishni ta'minlaydi.

Xulosa. Xulosa qilib aytganda, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish, kamg'allikni kamaytirishning samarali vositasi sifatida muhim ahamiyatga ega. Iqtisodiy o'sish jarayoni yangi ish o'rinlarini yaratish, daromadlarni oshirish va ijtimoiy xizmatlarni

yaxshilash orqali aholi farovonligini oshirishga yordam beradi. Shuningdek, davlatlar iqtisodiy o'sishni qo'llab-quvvatlash orqali ijtimoiy dasturlarni moliyalashtirish imkoniyatiga ega bo'ladilar, bu esa kam ta'minlangan qatlamlarga yordam berish imkonini yaratadi. Biroq, iqtisodiy o'sishning ta'siri adolatli taqsimotga bog'liqdir. Agar o'sish faqat ayrim guruhlar uchun foydali bo'lsa, bu ijtimoiy tengsizlikni kuchaytirishi mumkin. Shuning uchun, davlat siyosati iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish bilan birga, ijtimoiy adolatni ta'minlashga qaratilgan chora-tadbirlarni ham o'z ichiga olishi zarur. Umuman olganda, iqtisodiy o'sishni rag'batlantirish orqali kamg'allikni kamaytirish, barqaror va farovon jamiyat yaratishning muhim shartidir. Bu jarayonni muvaffaqiyatli amalga oshirish uchun hamkorlik, innovatsiyalar va ijtimoiy mas'uliyatni oshirish zarur.

Foydalanilgan adabiyotlar;

1. M.A.Mamatov. Iqtisodiy o'sish. O'quv qo'llanma. - T.: "Innovatsion rivojlanish nashriyot-matbaa uyi", 2021 -384 b.
2. Abulkosimov X.P. Shakllanayotgan bozor iqtisodiyotida inson omili va uni faollashtirish yo'llari. T.: TMI nashriyoti, 2005. 225 b.
3. Abduraxmonov Q.D. va boshqalar. "Inson taraqqiyoti" Darslik, -T.: Iqtisodiyot, 2013. - 542 b.
4. Vaxabov A.V., Xajibakiyev Sh.X., Sh.A.Toshmatov Jaxonda "Yashil iqtisod"ni rivojlantirish modellari va uni O'zbekistonda amalga oshirish xususiyatlari; Monografiya - Toshkent: "Universitet", 2020. — 278 b